

DE IBERISCHE WEGMIER *LASIUS GRANDIS*, EEN NIEUWE EXOTISCHE MIER IN NEDERLAND (HYMENOPTERA: FORMICIDAE)

Peter Boer

Mieren worden makkelijk verslept over de hele wereld. In Nederland alleen al zijn ruim 100 exotische mierensoorten gevonden, waarvan er zich tientallen gevestigd hebben. Daar komen jaarlijks nieuwelingen bij, zoals in 2020 de Iberische wegmier. Hiervan werd een kolonie in 's-Gravenzande gevonden. Deze lijkt sterk op de wegmier en komt wellicht al meer voor dan bekend.

INLEIDING

In mei 2020 ontving de auteur een envelop met mieren, afkomstig uit 's-Gravenzande (ZH) (Amersfoortcoördinaten 71-445), verzameld op 20 mei 2020. De mieren zouden 'extreme' overlast veroorzaken. De overlast was van dien aard, dat de bewoners het frame van hun hardhouten schuifpui vervingen, omdat daar de mieren onder en in nestelden. Al enkele jaren heeft een professionele bestrijder zijn best gedaan om deze mieren te vernietigen, maar zonder resultaat.

DETERMINATIE

Op het eerste gezicht leek het te gaan om de wegmier *Lasius niger* (Linnaeus, 1758), de algemeenste mierensoort van Nederland. Deze krijgt de auteur vaak ter determinatie opgestuurd bij mierenoverlast. De beharing van de scapus, van de antenne en de

poten was echter dichter, langer en meer afstaand, en de kenmerkende beharing op de clypeus was dunner. Dit zou kunnen wijzen op de humusmier *Lasius platythorax* Seifert, 1991, de tweelingsoort van *L. niger*. Maar de beharing op de clypeus bleek intermediair aan die van de wegmier en de humusmier (fig. 2-4). De enige soort met deze kenmerken die overbleef was *L. grandis* Forel, 1909 (fig. 1), voorkomend in Portugal, Spanje en de Canarische eilanden.

Naast de werksters werden ook enkele gevleugelde mieren meegestuurd, zowel mannelijke als vrouwelijke. Zwermvluchten van wegmieren beginnen op zijn vroegst eind juni en die van humusmieren begin juli (Boer et al. 2018). Zwermvluchten van *L. grandis* vinden in Catalonië gewoonlijk plaats van midden juni tot midden juli is, maar in 2020 al van 25 tot 27 mei (schrift. med. Xavier Espadaler),

Figuur 1. De Iberische wegmier *Lasius grandis*. Foto P. Hartman (AntWeb.org).

Figure 2. *Lasius grandis*. Photo P. Hartman (AntWeb.org).

Figuur 2-4. De beharing van de clypeus, bij de werksters, 2. gewone wegmier *Lasius niger*, 3. Iberische wegmier *Lasius grandis* (lectotype), 4. humusmier *Lasius platythorax*. Foto's van AntWeb.org, figuur 2 en 4 door April Nobile en figuur 3 door Zach Lieberman.

Figure 2-4. Pubescens of the clypeus of workers, 2. *Lasius niger*, 3. *Lasius grandis* (lectotype), 4. *Lasius platythorax*. Photo's AntWeb.org, figure 2 and 4 by April Nobile, figure 3 by Zach Lieberman.

dus min of meer gelijktijdig aan die van de mieren in 's-Gravenzande. Wederom een aanwijzing in de richting van *L. grandis*. Als Nederlandse naam wordt Iberische wegmier voorgesteld. Enkele bewijsexemplaren zijn opgenomen in de collectie van Naturalis Biodiversity Center.

KENMERKEN

De Iberische wegmier lijkt het meest op de humusmier. Koninginnen van de Iberische wegmier en de humusmier hebben een platter borststuk dan de wegmier. Ook de dieper ingedeukte schub van beide is anders dan de hooguit zwak ingedeukte schub bij wegmieren. Het pterostigma van de voorvleugel is bij mannetjes van de humusmier bleek tot ietsje gelig. De overige cellen in de voorvleugel, inclusief de costale cel is bleek. Bij de Iberische wegmier steekt het pterostigma duidelijk af en is ook de costale cel licht gepigmenteerd. Hetzelfde geldt voor de koninginnen. Zowel de mannetjes als de werksters vertonen langere beharing op scapus en poten.

Seifert (2020) gebruikt morfometrische verschillen om de werksters van alle Palaearctische soorten uit het subgenus *Lasius* s.str. van elkaar te onderscheiden. Met behulp van deze zogenaamde Numeric Morphology-Based Alpha-Taxonomy kan dus ook onderscheid worden gemaakt tussen de drie soorten. Bernhard Seifert heeft de identificatie met deze methode bevestigd.

VERSPREIDING

De Iberische wegmier komt voor op het Iberisch Schiereiland, Tenerife, Corsica, Sardinië, Andorra en Frankrijk noordelijk in de Rhône vallei tot 44 graden NB (Seifert 2020). De Nederlandse locatie is weergegeven in figuur 5.

Hoe deze soort in 's-Gravenzande terecht is gekomen is onduidelijk. De bewoners hebben ooit een olijfbom in een kuip in hun tuin gehad. Het is denkbaar dat de Iberische wegmier in de olijfbomkruit mee is gelift uit Spanje, zoals enkele andere exotische mierensoorten dat ook hebben gedaan. De gewone dikkop *Pheidole pallidula* (Nylander, 1849) bijvoorbeeld die zich via olijfbompotten heeft gevestigd in Ridderkerk (van 2010 tot heden). De aanwezigheid van mediterrane draaigatjes *Tapinoma nigerrimum*-complex in olijfbompotten in een tuincentrum in Alkmaar in 2019, onderstreept nog eens dat import van olijfbomen kan leiden tot vestiging van exotische mieren in Nederland (waarnemingen van auteur).

VERDERE UITBREIDING?

De vraag is of de Iberische wegmier zich vanuit de locatie te 's-Gravenzande kan uitbreiden. Dat kan alleen als (1) er nieuwe koninginnen bijkomen of (2) als er vanaf het begin meerdere koninginnen aanwezig waren. In het eerste geval zouden de mannetjes en onbevuchte wijfjes uit hetzelfde nest met elkaar moeten paren. Dit is in theorie niet zo waarschijnlijk, maar in de praktijk niet

Figuur 5. De vindplaats van de Iberische wegmier *Lasius grandis* in Nederland.
Figure 5. The locality of *Lasius grandis* in the Netherlands.

onmogelijk. In het tweede geval zouden vanaf het begin meerdere koninginnen in de olijfbroom-pot aanwezig hebben moeten zijn. Van de wegmier is bekend dat kolonies vaak worden gestart door meerdere bevruchte wijfjes tegelijk. Onder laboratoriumomstandigheden blijft er uiteindelijk een over. Of dat in de praktijk ook zo is, is de vraag, want de verschillende bevruchte wijfjes

SUMMARY

Lasius grandis, a new exotic outdoor ant species for the Netherlands (Hymenoptera: Formicidae)

In 2020 a colony of the Iberian ant *Lasius grandis* was discovered in a garden in 's-Gravenzande (province of Zuid-Holland). The ants caused a lot of nuisance during several years. The ants may have been imported in a pot with an olive tree.

P. Boer
Bergen (NH)
p.boer@quicknet.nl

kunnen in principe de oude kolonie verlaten en elders voor zich zelf beginnen. Dit is bij mieren een veel voorkomende strategie. Redenerend vanuit deze twee mogelijkheden is het mogelijk dat de Iberisch wegmier zich vanuit 's-Gravenzande zal uitbreiden.

Het is ook goed denkbaar dat de Iberische wegmier al op veel meer plaatsen in Nederland en België voorkomt, maar over het hoofd wordt gezien vanwege de grote gelijkenis met de meest voorkomende mierensoort van Nederland, de gewone wegmier, die ook vaak overlast geeft. Al met al genoeg aanleiding om nader onderzoek te doen naar deze interessante mier.

DANKWOORD

Dank aan Xavier Espadaler voor zijn informatie over zwermvluchten in Spanje en Bernhard Seifert voor de bevestiging van de determinatie.

LITERATUUR

- Boer, P., J. Noordijk & A.J. van Loon 2018. Ecologische atlas van Nederlandse mieren (Hymenoptera: Formicidae). – EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden.
Seifert, B. 2020. A taxonomic revision of the Palaearctic members of the ant subspecies *Lasius* s. str. (Hymenoptera: Formicidae). – Soil Organisms 92: 15-86.

